

Sygn. akt II CSK 459/21

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa J. A.
przeciwko S. A.
o ustalenie nieważności umowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 grudnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 marca 2021 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje ze środków Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz radcy prawnego K. K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług z tytułu kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3) nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego.**

UZASADNIENIE

Powódka J. A. w pozwie skierowanym przeciwko synowi S. A. wniosła o ustalenie nieważności umowy darowizny w formie aktu notarialnego z dnia 12 marca 2015 r., na podstawie której darowała mu bliżej opisaną nieruchomość,

powołując się na wadę oświadczenia woli opisaną w art. 82 k.c. Wyrokiem z dnia 3 marca 2020 r. Sąd Okręgowy w G.. oddalił powództwo. Apelacja powódki została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 marca 2021 r. Powódka wniosła skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powódka wskazała, że za przyjęciem skargi do rozpoznania przemawia potrzeba dokonania wykładni art. 82 k.c.; zachodzi bowiem konieczność wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy, czy sądy rozważając kwestię stanu świadomości i swobody osoby fizycznej w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli w rozumieniu tego przepisu, powinny rozważać wyłącznie wpływ przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, czy też równoważną przyczynę, która może wpływać na zaistnienie tej wady oświadczenia woli, mogą stanowić okoliczności zewnętrzne, a zatem okoliczności, w jakich osoba ta znalazła się w chwili składania swojego oświadczenia woli. Oparcie wniosku na tej przyczynie kasacyjnej obligowało

skarżącą do wykazania, że wykładnia przytoczonej we wniosku normy prawa materialnego budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, szczegółowego opisanie, na czym one polegają, przedstawienia orzeczeń sądów, w których dokonano różnej interpretacji tej normy w sposób wpływający na wynik sprawy oraz wykazania, że dokonanie wykładni przez Sąd Najwyższy jest niezbędne do rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 11/08; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Skarżąca nie uczyniła zadość tym wymaganiom, albowiem nie przedstawiła argumentacji przekonującej o tym, że w stanie faktycznym tej sprawy Sąd drugiej instancji błędnie zinterpretował i zastosował normę zawartą w art. 82 k.c., będącej przedmiotem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego oraz opracowań naukowych, w tym monograficznych i komentatorskich. W judykaturze opisaną w tym przepisie wadę oświadczenia woli w postaci niezdolności osoby fizycznej o świadomego albo swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli powiązano ze stanem wynikającym z przyczyn wewnętrznych jej dotyczących, nie zaś z jej sytuacją zewnętrzną (por. wyroki Sądu Najwyższego 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05, niepubl. i z dnia 18 maja 2016 r., V CSK 578/15, niepubl.). Wskazano jednakże, że stan świadomości osoby fizycznej nie jest procesem oddzielnym od zdarzeń zewnętrznych, a zakłócenie lub osłabienie czynności psychicznych w zakresie poznawczym, decyzyjnym lub komunikacyjnym może zostać spotęgowane zdarzeniami zewnętrznymi do takiego poziomu, który spełni przesłanki art. 82 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2010 r., II CSK 147/10, niepubl. i z dnia 18 maja 2016 r., V CSK 578/15, niepubl.). Stan świadomości danej osoby w momencie składania oświadczenia woli jest ustaleniem faktycznym, dokonywanym przez sąd na podstawie oceny materiału dowodowego, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, mogących mieć wpływ na złożenie oświadczenia woli. W niniejszej sprawie Sady obu instancji przyjęły, że powódka składając oświadczenie woli zawarte w umowie darowizny z dnia 12 marca 2015 r. nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji, o jakim mowa w art. 82 k.c., opierając te ustalenia na analizie wszystkich ujawnionych dowodów, w tym dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii

i dowodów z zeznań świadków, oraz okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli przez powódkę. Z dokonanych przez te Sądy ustaleń nie wynika po pierwsze, aby miały miejsce jakiekolwiek naciski pozwanego na matkę lub jakiekolwiek sugestie z jego strony, a po drugie, aby stan psychiczny powódki uniemożliwiał jej obiektywną ocenę sytuacji. W postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest zaś związany ustaleniami stanowiącymi podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach należnych pełnomocnikowi skarżącej z urzędu znajduje oparcie w § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 68). O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego orzeczono w oparciu o zasadę słuszności uwzględniając okoliczności sprawy, w tym sytuację osobistą, zdrowotną i rodzinną powódki (art. 102 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).